

Simpozij o teritorialni in kronološki razmejitvi Ilirov v prazgodovinski dobi.

15. in 16. maja 1964 je bil organiziran v Sarajevu na pobudo »Centra za balkanološka ispitivanja Naučnog društva SR Bosne i Hercegovine« simpozij z nalogo, da se začne raziskovati Ilire na Balkanu z raznih vidikov. Za temo je bila tokrat predvidena omejitev Ilirov, tako teritorialna kakor tudi kronološka. V naši državi je bil to prvi simpozij sploh, ki je obravnaval ilirska vprašanja. Zastopani so pa bili tako lingvisti kakor klasični arheologi in zgodovinarji ter prazgodovinarji. Udeleženi je bilo dokajšno število znanstvenikov iz vseh naših republik, medtem ko tujci zaradi kasnega poziva niso dospeli.

Število referentov je bilo majhno. Prvi dan so se zadržali na nekaterih bolj splošnih momentih in se le delno dotaknili glavnega, za ta simpozij namenjenega problema. Tako je Radoslav Katičić v referatu »Savremeno stanje lingvistične nauke o problemu Ilira« skušal podati jezikovna področja ilirskih provinc na temelju onomastike. Na temelju lastnih raziskovanj je razdelil ilirsko ozemlje na več področij in sicer na jugovzhodno, srednje-dalmatinsko, liburnsko, istrsko, venetsko in iško področje. Delno se je dotaknil tudi Panonije, kjer je v nekeltskem delu Panonije mogel ugotoviti sorodnost z dalmatinskimi področjem. — Drugi referent Alojz Benac je v referatu »Prediliri, Protoiliri i Prailiri« podal nekakšen pregled dosedanjih mnenj o prebivalstvu Balkana pred Iliri na temelju arheoloških hipotez. Pri tem je posvetil veliko pozornost raznim premikom in migracijam, ki naj bi se vršile že od kamene dobe dalje. Manj se je pa dotaknil raznih ekonomskih in družbeno razvojnih momentov. — Tretji referent Borivoj Čović je v referatu »Karakteristike materialne kulture Ilira na njihovem centralnem področju« zajel centralno Bosno z Glasincem in pri tem vzel v poštev nekaj osnovnih elementov pri povezovanju skupnih točk, ki jih kažejo razna najdišča. Med temi elementi so nekateri splošnega pomena, kot so npr. pokopi oziroma grobovi, ki jih ne gre upoštevati pri razmejitvi ilirskih področij na etnične skupine. Bolj pomembne so tudi po mnenju referenta razne premične ostaline, kot so npr. keramika, orodje in orožje. Vendar pa glede na zelo slabo raziskane naše kraje ni mogoče priti do realnejših rezultatov. Referent je dalje podčrtal, da na temelju le arheoloških najdb ne bo mogoče etnično opredeljevati tedanjega ljudstva.

Šele drugi dan so referenti obravnavali vprašanje razmejitve Ilirov. Mitutin Garašanin je v referatu »Problem istočnog i jugoistočnog graničnog područja Ilira« skušal razčleniti materialno kulturo železne dobe v Srbiji in Makedoniji. Dalje je skušal kronologijo prilagoditi srednjeevropskim kronološkim načelom. Glede same razmejitve pa na temelju samo materialnih ostalin ni mogel označiti točnejših meja ilirskih plemen, ki so se vsekakor menjale v krajšem ali daljšem časovnem obdobju. — Drugi referent Zdravko Marić je v referatu »Problem sjevernog graničnog područja Ilira« skušal dokazovati, da severna Bosna ne spada v sklop ilirskega balkanskega področja temveč panonskega. — Tretji referent, Stane Gabrovec se je v svojem referatu »Problem sjeverozapadnog graničnog područja Ilira« dotaknil prvenstveno slovenskih krajev. Tukaj je ilirskim plemenom prepustil zelo omejeno področje, glede na nove hipoteze, ki Venete izključujejo iz ilirske skupnosti.

Koreferat je bil samo eden in ga je imela Draga Garašanin, ki je podala nekaj novih elementov v materialni kulturi Srbije.

Diskusije, ki so se razvile na temelju zgornjih referatov in v katerih je sodeloval velik del prisotnih, so bile izredno žive, vendar niso bistveno prinesle nikakršnih realnejših rezultatov.

Simpozij je bil dobro organiziran in organizatorji zaslužijo tozadevno vse priznanje. Poleg tega je simpozij tudi popolnoma uspel, prvenstveno pač zato, ker je pokazal vse negativne momente v raziskovanju nekoliko bolj kompliciranega vprašanja. Kljub pritegnitvi raznih družbeno zgodovinskih vej in lingvistike je že ta prvi simpozij pokazal, da še zdaleč ne moremo brez detajlnejših preddel pristopiti k reševanju ilirske problematike. Najbolj jasno se je to videlo že pri samem vprašanju, kaj razumemo pod imenom »Iliri«. Tako se je v nekaterih referatih, ravno tako pa tudi pri posameznih diskutantih, jasno videlo, da ti pojmi za mnoge še niso razčiščeni. Ni dvoma, da so se takšni momenti odrazili tudi pri vprašanju razmejitve, kljub nekaterim zelo realno podanim momentom. Še težje pa je z metodološkimi prijemi. Tudi tu se ni pokazala samo pomanjkljivost temveč včasih popolnoma zgrešena metodologija, ako jo tako sploh moremo imenovati. Tudi osnovni kriteriji pri reševanju niso še ugotovljeni. Zato je bila tudi izjava enega od diskutantov, da sedaj po simpoziju manj vemo o Ilirih kakor smo pa vedeli poprej, popolnoma umestna.

Ni dvoma, da bo v bodočnosti posebno metodologiji potrebno posvetiti več pazljivosti. Nikakor ni mogoče akceptirati npr. postopek, po katerem se eliminirajo vsi dotični viri, ki nekomu niso všeč ali mu pa ne gredo v prilog. Dalje je potrebno upoštevati tudi gledišča drugih. Sicer je to danes že nek splošen problem, ki ni prišel do izraza samo na tem simpoziju, temveč se v novejšem času javlja v naši arheologiji skoraj v vseh vejah te stroke. Jasno bo dalje potrebno začrtati kriterije, kaj pravzaprav hočemo in kaj razumemo pod posameznimi izrazi in imeni. Poleg tega bo potrebno postaviti tudi kriterije o samem načinu raziskovanja.

Vsekakor je bilo zelo koristno, da so bile na simpoziju zastopane razne veje arheologije poleg zgodovine in jezikoslovja. Takšna koordinacija je nujna, posebno pri bolj kompliciranih vprašanjih, kakor je npr. tudi vprašanje raziskovanja Ilirov. Nikakor ni možno, da bi to vprašanje mogla reševati samo ena stroka. Kljub temu pa, da je nujno potrebno najožje sodelovanje raznih strok, bi vendar menil, da bi bilo najprej potrebno razčistiti posamezna vprašanja, podobno kakor posamezne pojme, in postaviti tudi posamezne kriterije v okviru vsake stroke posebej. Šele tedaj, ko so jasno začrtani rezultati nekega vprašanja v vsaki stroki posebej, je mogoče pri koordinaciji s pridom uporabljati te rezultate tudi v drugih strokah. Tako pa, ko nimamo enotnih gledišč niti v okviru ene stroke in ko prihaja do nesporazuma in kritičnih pripomb v njenem okviru na samem simpoziju, ni dvoma, da še težje prihajamo do nekakšnih splošnih rezultatov. Tudi to je problem, ki ga bo potrebno razčistiti in najti pot za zadovoljivo rešitev, tako da bi se simpoziji o ilirskih vprašanjih čimbolj realno razvijali.

Ne mislim se tukaj spuščati v razna razglabljanja in podajati svoje mnenje. Jasno pa je, da današnje gradivo, ki nam služi na voljo in ki ga imamo predvsem v prazgodovini, ne nudi dovolj možnosti niti za razdelitev ilirskih plemen niti za tolmačenje o njihovih premikih, niti o vprašanjih njihovih skrajnih meja, do kam je ta skupnost plemen in ljudstev, ki jo poznamo pod splošnim imenom »Iliri« segala v raznih časih, niti za vprašanje doselitve na Balkan, itd. Poleg tega se pa danes prazgodovina more nasloniti samo na neko določeno število gradiva, ki obsega drobne premične ostaline ter kult mrtvih. Ne glede

na dejstvo, da imamo tudi tu izredno veliko praznin pa je vse ostalo kot so naselbine, gradišča, stavbarstvo, ekonomika, itd. sploh še neznano, ter se ni niti začelo raziskovati. Poleg tega so pa tudi drobne najdbe osredotočene le na posamezne predele in posamezne točke. Zato sodim, dokler ne bo solidno raziskano vse zemljišče ali vsaj v večji meri, kjer se ne bo raziskovalo samo določene objekte, kot so npr. grobišča, temveč vsi kulturni elemeti, dalje dokler se ne bo pristopilo tudi k raziskovanju ekonomike, kultov, religije, družbeno razvojne ravni, itd., toliko časa bodo pač vsi sklepi več ali manj samo preliminarni in pogostoma le hipotetični, bazirani včasih tudi na nedokumentiranih osnovah.

J. Korošec